

УДК 82. 09

КОНЦЕПЦІЯ ФЕМІНІСТИЧНОЇ КРИТИКИ

Світлана Костянтинівна Криворучко

orcid.org/0000-0002-1123-9258

serka7@mail.ru

*Доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри
Кафедра романської філології і перекладу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Майдан Свободи, 4, 61077, м. Харків, Україна*

Анотація. Розглядаються засади феміністичної критики, які сформувалися в європейських та американських теоретичних гілках сер. ХХ ст. під впливом екзистенціальної точки зору С. де Бовуар на жінку як на феномен в історії. Висвітлено жіночі образи в чоловічій і жіночій літературі, щоб переоцінити досвід, переглянути літературний канон, повернути із забуття тексти, написані жінками. Зокрема, підкреслимо собливу увагу, що приділяється „владним” стосункам, які демонструють ступінь патріархальності тієї чи іншої культури.

Ключові слова: феміністична критика, художній образ, архетип, героїня, „фемінне”, „жіноче”, „феміністське”.

Представники феміністичної критики інтерпретують образ жінки в літературі, яка є взірцем для наслідування і слугує засобом „соціалізації”. Однак при цьому варто пам’ятати, що художній образ є вигадкою, яка не співвідноситься напряду з реальністю, а є лише її імітацією, із чого випливає його „умовність”. „Умовність” засвідчує нетотожність жіночих образів у літературі та їх життєвих прототипів. Р. Якобсон розмежовує „первинну” і „вторинну” [5, с. 390] „умовність”. „Первинна” умовність правдоподібна, оскільки відтворює реальність. Р. Якобсон спростовує теорії, які захищають практику правдоподібності, та веде мову про „вторинну” „умовність”. „Вторинна умовність” руйнує правдоподібність, коли перекомбінує систему персонажів та виводить творчість за межі можливого. „Соціалізація” в такому випадку виявляється тоді, коли літературний твір розповідає про формування персонажа при реалізації норм культури і соціальних цінностей. „Соціалізація” зумовлена впливом спільноти на емоції літературних героїв,

спонукає їх до рефлексії, розкриває їх не лише як об'єкти, а й як суб'єкти активної „дії”, спрямованої на соціальну дійсність. У творах С. де Бовуар принцип „соціалізації” визначає звернення до „вторинної” „умовності” та відкриває перспективу розвитку об'єкта / суб'єкта. Активна „дія” суб'єкта відбувається поза межами реального в екзистенції індивіда, коли той намагається пізнати себе. „Фемінне” є позамежним-„умовним-вторинним”, на відміну від „жіночого” і „феміністського”, яке здається „реальним” – „соціальним” „умовно-первинним”.

Мета феміністичної критики – дослідження жіночих образів у чоловічій і жіночій літературі, щоб переоцінити досвід, переглянути літературний канон, повернути із забуття тексти, написані жінками. Особливу увагу приділяють її представники дослідженню „владних” стосунків, які демонструють ступінь патріархальності тієї чи іншої культури, з метою цю патріархальність зруйнувати. В аналізі персонажів вони зазвичай розмірковують над несхожістю чоловіків і жінок, щоб з'ясувати: відмінність є біологічною „сутністю” чи соціальною сконструйованістю.

Розрізняються два підходи феміністичної критики: європейський і американський. Європейський (французький) фемінізм аналізує „жіночу манеру письма”, намагається виокремити джерело внутрішніх суперечностей. Американський фемінізм досліджує типи жіночих образів у художніх текстах. На розвиток американської феміністичної літературознавчої гілки вплинула С. де Бовуар. В есе „Друга стаття” [2] вона дослідила жінку як філософський феномен: виявила інтерес до її місця в історії, до її життєвого і літературного „досвіду”. Свої спостереження доводила аналізом жіночих образів різних літературних текстів. Письменниця наповнила „соціалізацію” „вторинною умовністю”, коли підкреслила, що суб'єкт може реалізовуватися активними „діями” не лише у спільноті, а навпаки, коли заперечує загальноприйняті норми, відходить від них до вічного неземного, у чому відкриває себе і приходить до себе. Знайти себе – найскладніше завдання екзистанта. Слідом за С. де Бовуар англо-американське літературознавство виявляє інтерес до образів жінок у літературі, які протиставляються „більшості”, однак відкривають себе.

Інтерпретація художніх образів дає змогу зосередитися на природі „фемінного” аспекту світогляду, виявити його відмінність від „жіночого” світу та „феміністських” поглядів. Надзвичайно плідним, на мою думку, може бути залучення до методологічної

бази дослідження підходу, запропонованого психіатром Дж.-Ш. Болєн. Дослідниця поєднала юнганство і феміністський підходи, коли усвідомила, що жінки у своїй поведінці підкоряються внутрішнім силам – архетипам та зовнішнім силам – стереотипам. На відміну від архетипів К.-Г. Юнга, Дж.-Ш. Болєн розбудовує власну систему архетипів, називаючи їх іменами давньогрецьких богинь [4], та створює типологію психоваріантів жіночої поведінки. Зокрема, виокремлює три категорії богинь: 1) незаймані богині (Артеміда, Афіна, Гестія); 2) уразливі богині (Гера, Деметра, Персефона), 3) алхімічна богиня (Афродита).

Дж.-Ш. Болєн сприймає міфи як прозріння, зауважує, що незаймані богині виокремилися як група ще в Давній Греції, а інші дві вона визначила сама. Кожній групі притаманні специфічне сприйняття світу, певні ролі й покликання. Дж.-Ш. Болєн зазначає, що для кохання, радісної праці, сексуальності і творчого життя в жінки мають розкритися всі богині, причому кожна у свій час.

До групи незайманих богинь входять Артеміда, Афіна, Гестія. Артеміда – богиня полювання і Місяця, її володінням є дика місцевість, вона піклується про диких тварин і стріляє без промаху. Афіна – дочка Зевса – богиня мудрості і ремесел, покровительствує героям, військовий стратег, дочка батька, втілює патріархальний світогляд. Гестія – богиня домашнього вогню, її символ – вогонь. Як архетипи, на думку Дж.-Ш. Болєн, ці богині втілюють автономність і зорієнтовані на досягнення власної мети. Артеміда і Афіна виражають цілеспрямованість і логічне мислення, націленість на досягнення мети й успіху. Гестія – архетип інтроверсії, спрямований „на внутрішні глибини, у духовний центр жіночої особистості” [4, с. 25], розкриває її самодостатність. Ці три архетипи представляють компетентність і професійні успішні досягнення, вони притаманні жінкам, які активно прагнуть. Архетипи Артеміді, Афіні і Гестії розкриваються у феміністському концепті, який втілює соціальну репрезентацію героїнь у художніх творах.

До другої групи, яку визначила саме Дж.-Ш. Болєн, належать уразливі богині Гера, Деметра і Персефона. Гера, дружина Зевса, є архетипом дружини. Деметра, богиня родючості і землеробства, – архетип матері. Персефона – дочка Деметри і Зевса – архетип дочки матері. Ці три богині представляють традиційні патріархальні ролі дружини, матері й дочки. Як архетипи вони втілюють стосунки, які забезпечують цілісність і благополуччя, міцний зв'язок жінки із

чоловіком, розкривають потребу жінок у міцних зв'язках і прихильності. Названі богині підлаштовуються під „інших”, вони вразливі, оскільки залежать від стосунків і ставлення до них „інших”. Вони страждають, бо відчують „психоемоційну реакцію від втрати, для того щоб знайти у собі сили і подолати душевний біль” [4, с. 26]. Архетипи Гери, Деметри і Персефони виявляються у жіночому концепті, який розкриває біологічні домінанти (важливість продовження роду) літературних героїнь.

Дж.-Ш. Болен визначила третю групу як алхімічну, яка вміщує одну богиню – Афродіту. Дослідниця стверджує, що Афродіта уособлює еротичний поштовх, пристрасть, сексуальність і прагнення до нового життя. У Афродіти було чимало еротичних зв'язків, у результаті яких народилося багато дітей. Дж.-Ш. Болен зауважує, що Афродіта вступає у зв'язок у результаті вільного вибору, вона ніколи не грає роль жертви. В Афродіті поєднуються автономність незайманих богинь, позаяк вона завжди вільна, і близькість у стосунках уразливих богинь. Її свідомість водночас зосереджена і сприйнятлива. Афродіта будує стосунки рівнозначні, які поєднують її із предметом кохання. Архетип Афродіти шукає інтенсивності у стосунках, а не постійності. Вона цінує творчий процес, завжди відкрита до змін і оновлення. Афродіта схожа на Велику Богиню, яка водночас створювала і знищувала. Архетип Афродіти виявляє фемінний концепт літературних героїнь, в якому втілюється культурний пласт – прагнення розкрити власний творчий потенціал.

Архетипами богинь представлені внутрішні психологічні конфлікти жінок, які розкривають моделі у патріархальному світогляді. Архетипи впливають із генетичної спадкоємності жінки, родинного оточення, розвитку культури, коливань гормональних реакцій, зміни обставин та спілкування з іншими людьми. Активізує ці архетипи „дія”, яка є реакцією на факти життя. Аналізуючи класифікацію архетипів богинь у зазначених категоріях, Дж.-Ш. Болен утворює систему їхньої реалізації ролей, значущості інших, юнгіанського психологічного типу, психологічних проблем, сильних рис.

Архетепічна роль Артеміді (незайманої богині) – сестра, суперниця, феміністка. Для неї мають значення сестри-супутниці (німфи), мати (Літо), брат (Аполон). Юнгіанський психологічний тип Артеміді зазвичай екстroversивний, інтуїтивний, чуттєвий. Психологічні проблеми Артеміді виникають через її емоційну

дистанцію по відношенню до інших, її безжалісність, лють. Сильні риси характеру архетипу Артеміди, на думку Дж.-Ш. Болен, розкриваються в її здатності ставити мету та досягати її, у незалежності, автономності та вмінні дружити із жінками.

Роль архетипу незайманої Афінки, вважає Дж.-Ш. Болен, – дочка свого батька, стратег, кар'єристка. Велике значення для Афінки має її батько (Зевс) та окремі герої-переможці (Ахілл, Агамемнон). Юнгіанський психологічний тип Афінки, згідно із Дж.-Ш. Болен, – зазвичай екстравертна, визначено логічна, найчастіше відчуваюча. Психологічні проблеми Афінки зумовлені її емоційною дистанцією по відношенню до інших, лукавством, невмінням співчувати іншим. Сильні риси характеру виявляються в її здатності ясно мислити, добре розв'язувати практичні задачі та бути стратегом, умінні створювати міцні союзи із чоловіками.

Незаймана Гестія виконує архетипічну роль незаміжньої тітки, мудрої жінки. Для неї ніякого значення не мають інші люди, вона абсолютно вільна від будь-яких зв'язків. Юнгіанський психологічний тип Гестії, відмічає Дж.-Ш. Болен, – визначено інтравертна, зазвичай чуттєва, інтуїтивна. Психологічні проблеми Гестії виникають через її емоційну дистанцію, недостатньо розвинуту соціальність. Сильними рисами характеру Гестії є її вміння насолоджуватися самотністю, відчувати духовний сенс життя.

Уразлива Гера є архетипом дружини, яка виконує обов'язки. Велике значення для неї має її чоловік (Зевс). Юнгіанський психологічний тип Гери Дж.-Ш. Болен визначає як зазвичай екстравертна, чуттєва, відчуваюча. Психологічні проблеми Гери спричинені її ревнивістю, стивістю, люттям, нездатністю зберегти близькі стосунки (із Зевсом). Сильними рисами характеру Гери є її здатність утворювати постійні життєві обов'язки, вірність.

Деметра, як уразлива богиня, вважає Дж.-Ш. Болен, наділена архетипічною роллю матері-виховательки. Велике значення для Деметри мають її діти (в міфології дочка Персефона). Юнгіанський психологічний тип Деметри, на думку Дж.-Ш. Болен, – зазвичай екстравертна, чуттєва. Її психологічними проблемами дослідниця вважає незаплановану вагітність, депресію, оскільки Деметра хоче бути залежною. Сильні риси характеру – здатність ставитися по-материнськи до інших, щедрість.

Уразлива Персефона наділена архетипічною роллю сприйнятливої жінки, матусиної дочки. Велике значення для неї має

її мати (Деметра) та чоловік (Гадес / Аїд – син Реї і Кроноса, повелитель царства мертвих, який викрав Персефону). У сучасній психології виявлено „стокгольмський синдром” (жертва закохується у власного викрадача), який бере витoki в міфі про Аїда і Психею. Юнгіанський психологічний тип Персефони Дж.-Ш. Болен визначає як зазвичай інтровертна, відчуваюча. Психологічні проблеми архетипу Персефони – депресія, маніпуляція, втеча в нереальність. Сильними рисами характеру цього архетипу є здатність сприймати, цінувати уяву і сни, потенціал психологічних здібностей.

Алхімічна Афродіта відіграє роль коханки, чутливої жінки, творчої особистості. Для Афродіти важливі її коханці (Арес і Гермес) і чоловік (Гефест). Юнгіанський психологічний тип цієї богині, на думку Дж.-Ш. Боллен, – визначено екстравертна, відчуваюча. Психологічними проблемами цього архетипу, як відмічає дослідниця, є її серійні близькі зв'язки, нерозбірливість, невміння передбачити наслідки. Сильні риси характеру Афродіти – її здатність насолоджуватися задоволенням і власною красою, бути чутливою і творчою, надихати інших на творчу самореалізацію.

Кожна жінка, підкреслює Дж.-Ш. Боллен, поєднує в собі архетипи семи богинь, які перебувають в її свідомості у конфлікті. Якщо у грецькій міфології „суд” вершив Паріс, коли визначав, хто із богинь отримає „золоте яблуко”, то в реальності кожна жінка має зробити це сама. Якщо жінка дозволить іншим вирішувати, якою саме вона має бути, то буде вимушена „проживати очікування батьків і співвідноситись із соціальними вимогами свого прошарку про те, як саме їй слід чинити” [4, с. 235]. У цій ситуації інші визначатимуть, який архетип має в ній реалізуватися. „Фемінний” концепт акцентує творчий потенціал і розкривається, лише коли жінка, як Афродіта, сама робить свій вибір. Дж.-Ш. Боллен зауважує, що „коли жінка сама вирішує для себе, хто із богинь всередині неї отримає „золоте яблуко”, ґрунтуючи своє рішення на силі цієї богині всередині себе, тоді <...> це буде для неї важливим. І підтримує її родина і культура чи ні, вона завжди залишиться сама собою” [4, с. 235]. Таким чином, найскладнішим для особистості виявляється творчо самореалізувати власне покликання, зберегти себе й залишитися собою.

Типологія богинь розходиться з юнгівською теорією психотипів. Дж.-Ш. Болен використовує класифікацію архетипів богинь відповідно до стереотипів сучасних жінок (пацієнтів). Переваги класифікації Дж.-Ш. Болен для літературознавства в тому,

що запропоновані архетипи мають суто літературні європейські корені – давньогрецьку міфологію, з якої бере витoki європейська літературна традиція. Ця концепція логічно доповнить феміністичну критику та допоможе дослідити: як проявляються архетипи виокремлених нею богинь у художніх образах згідно з „фемінним”, „феміністським” та „жіночим” концептами. Це сприятиме з’ясуванню специфіки притчевості у творах письменників.

С. де Бовуар розробила дослідницьку методологію, за допомогою якої можна інтерпретувати тексти культури і літератури. Найповніше цей підхід викладено в есе „Друга стаття” [2; 3]. Вивчаючи жінку як філософський об’єкт для підтвердження своїх спостережень, письменниця використовує аналіз психології жіночих образів із різних художніх творів, щоб проілюструвати свої думки. Чимало дослідників зверталися до коментування „Другої статті”, насамперед, у ракурсі фемінізму, вбачаючи в ньому програму жіночої емансипації, зокрема С. Лілар [7], Ж.-Ж. Зефір [8], А. Шварцер [8], М. Еванс [6] та багато інших.

З’ясуємо сутність герменевтичної моделі, запропонованої С. де Бовуар. Есе „Друга стаття” є прикладом застосування феміністської інтерпретації до творів світової літератури. С. де Бовуар аналізує жіночі образи в різних іпостасях: материнство, заміжжя, місце у спільноті, кар’єра, стосунки із чоловіком, творчість, релігійність, міфологія. Стратегія читання, розроблена С. де Бовуар, спрямована на виявлення „фемінного” культурного коду в історії цивілізації, якому підкоряються „феміністський” та „жіночий” аспекти. Саме це привертає до її праці пильну увагу і сьогодні. „Фемінний” код відштовхується від принципу, що жінка є „Іншим”, сформованим маскулініним світоглядом, і обґрунтовує подолання комплексу психологічної меншовартості жіноцтвом. У томі I частині 2 письменниця підкреслює, що розглядає жінку як екзистанта, чиїм сенсом буття є прагнення до творчості та особистісна самореалізація. С. де Бовуар відкриває у світовій літературі цілу низку типів екзистантів, кожен з яких символізує певний етап просування жінки на шляху до свободи. Письменниця розробляє цю герменевтичну модель для того, що засобами критики культури утвердити ідею існування як творчого процесу буття. Самореалізація притаманна лише екзистанту.

Згідно з маскуліним світоглядом, для жінки шлюб є найважливішою кар'єрою, в якому вона зможе реалізуватися в соціумі як об'єкт. Для чоловіка жінка в шлюбі виступає втіленням „Іншого”, суттєвого, але не головного, підлеглого. Самоствердження „Іншої” відбувається у свідомості оточуючих її людей, тобто суб'єктів, тоді як вона постає об'єктом. Отже, „Інша” ніколи не підійде до усвідомлення себе як екзистанта, що самореалізується у власній творчості, оскільки не здатна бути суб'єктом. Лише коли жінка зуміє подолати в собі „іншість”, яку їй нав'язав чоловік як певний психологічний комплекс меншовартості, вона зможе перетворитися з об'єкта на суб'єкт, який здатен діяти, а коли дія обернеться на творчість – стане екзистантом.

Використовуючи психоаналітичні підходи, С. де Бовуар розрізняє свідоме й несвідоме в героїнях літературних творів, де значну увагу приділяє саме несвідомим мотивам і почуттям. Письменниця виокремлює психоаналітичні симптоми, стани та стадії в жінок, із яких виводить особистісну „психодраму”, яку вбачає в конфліктах. Конфлікти С. де Бовуар інтерпретує як зовнішні і внутрішні. При аналізі творів письменників, солідаризуючись із дослідницею, пропоную звертати увагу на свідоме і несвідоме героїнь, простежувати конфлікти між чоловіком і жінкою, між поколіннями, між різними бажаннями однієї людини, аби краще зрозуміти „психічний” стан, який сприяє розвитку персонажа як екзистанта.

Герменевтичну модель С. де Бовуар вважаю доцільним доповнити. Щоб краще зрозуміти специфіку психологічного розвитку героїнь в їхній іманентності, доречно виокремлювати у характерах „жіночий”, „феміністський” і „фемінний” аспекти відповідно до архетипів уразливих, незайманих і алхімічної давньогрецьких богинь. Це допоможе з'ясувати: як сьогоденне індивідуальне підсвідоме пов'язано із загальним вічним колективним підсвідомим, гармонійний перетин яких спонукає до самореалізації екзистанта у трансцендентності.

1. *Баррі П.* Вступ до теорії : літературознавство та культурологія / П. Баррі ; [пер. з англ. О. Погинайко]. – К. : Смолоскип, 2008. – 360 с.
2. *Бовуар С. де.* Друга стаття : у 2 т. / С. де Бовуар ; [пер. із франц. Н. Воробйова, П. Воробйов, Я. Собко]. – К. : Основи, 1994. – Т. 1. – 390 с.

3. *Бовуар С. де.* Друга стаття : у 2 т. / С. де Бовуар ; [пер. із франц. Н. Воробйова, П. Воробйов, Я. Собко]. – К. : Основи, 1994. – Т. 2. – 392 с.
4. *Болен Дж.-Ш.* Богини в кожній жінці. Нова психологія жінки. Архетипи богинь / Дж.-Ш. Болен ; [пер. с англ. И. Старых]. – М. : Софія, 2007. – 272 с.
5. *Якобсон Р.* О художественном реализме / Р. Якобсон // Работы по поэтике. – М. : Прогресс, 1987. – С. 387–393.
6. *Evans M.* Simone de Beauvoir : Feminist Mandarin / М. Evans. – New York : Tavistock, 1985. – 142 p.
7. *Lilar S.* Le Malentendu du Deuxième Sexe / S. Lilar. – Paris : Presses universitaires de France, 1969. – 307 p.
8. *Schwarzer A.* After The Second Sex : Conversations with Simone de Beauvoir / А. Schwarzer. – New York : Pantheon Books, 1984. – 120 p.
9. *Zephir J.-J.* Le Néoféminisme de Simone de Beauvoir / J.-J. Zephir. – Paris : Denoël-Gonthier, 1982. – 420 p.

КОНЦЕПЦИЯ ФЕМИНИСТИЧЕСКОЙ КРИТИКИ

Светлана Константиновна Криворучко

orcid.org/0000-0002-1123-9258

serka7@mail.ru

*Доктор филологических наук, профессор, заведующий кафедрой
Кафедра романской филологии и перевода
Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
Площадь Свободы, 4, 61077, г. Харьков, Украина*

Аннотация. Рассматриваются критерии феминистической критики, которые сформировались в европейском и американском теоретическом разветвлении сер. XX ст. под влиянием экзистенциальной точки зрения С. де Бовуар на женщину как на феномен в истории. Освещены взгляды на женские образы в мужской и женской литературе, чтобы переоценить опыт, пересмотреть литературный канон, вернуть из забвения тексты, написанные женщинами. В частности, подчеркнута особое внимание, которое уделяется „властным” отношениям, демонстрирующим степень патриархальности той или иной культуры, с целью эту патриархальность преодолеть.

Ключевые слова: феминистическая критика, художественный образ, архетип, героиня, „феминное”, „женское”, „феминистское”.

FEMINIST CRITICISM CONCEPTS

Svitlana Kryvoruchko

orcid.org/0000-0002-1123-9258

serka7@mail.ru

Department of French Philology and Translation

V. N. Karazin Kharkiv National University

4 Sq. Svoboda, 61077, Kharkiv, Ukraine

Abstract. In the 20th century in the 90s they started to apply actively the features of feminist criticism which were formed in American and European theoretical branches in the middle of the 20th century under the strong influence of Simone de Beauvoir's existential point of view of a woman as a historical phenomenon to the analyses of female artistic images in the Ukrainian literary studies. The representatives of this literary school believe that female image in literature is a role model and presents a way of "socialization". However it must be remembered that an artistic image is a fiction which does not correlate directly with reality, but is only an imitation, thus there lies its "conventionality". "Conventionality" opens nonidentity of female images in literature and their prototypes in life. R. Jakobson differentiates "primary" and "secondary" "conventionality". "Primary" conventionality is realistic as it reflects reality. R. Jakobson disproves the theories that defend the practice of plausibility and talks about "secondary" "conventionality". "Secondary conventionality" destroys plausibility when it recombines the system of characters and displays creativity beyond the limits of the possible. In this case the "socialization" is expressed in the way that a literary work "tells" about the character's formation when he\she implements cultural norms and social values. The "socialization" is determined by the influence of society on emotions of literary heroes that encourages them to reflection, reveals them not only as the objects, but as the subjects of an active action aimed at social realities. In the works by S. de Beauvoir the principle of "socialization" determines reference to "secondary" "conventionality" and opens the prospect for the object's / subject's development. The active "action" of subjects happens the real existence of the individual when he\she tries to know him or herself. "Feminine" is the transcendental ("secondary conditional") unlike "female" and "feminist" which seems "real" ("social" "conditional-primary"). The aim of feminist criticism is to research female characters in male and female literature in order to reevaluate the experience, reconsider the literary canon, return from oblivion the texts written by women. Its representatives give special attention to the study of power relations that demonstrate the extent of patriarchy in one or the other culture, in order to destroy this patriarchy.

Key words: feminist criticism, artistic image, archetype, heroine, "feminine", "female", "feminist".

References

1. Barry P. *Vstup do teorii: literaturoznavstvo ta kul'turolohiia* [Beginning theory: an introduction to literary and cultural theory]. Kyiv, 2008, 360 p.
2. Beauvoir S. de. *Druha stat'* [The Second Sex]. Kyiv, 1994, vol. 1, 390 p.
3. Beauvoir S. de. *Druha stat'* [The Second Sex]. Kyiv, 1994, vol. 2, 392 p.
4. Bolen J. Sh. *Bogini v kazhdoi zhenshchine. Novaia psikhologiiia zhenshchiny. Arkhetipy bogin'* [Goddesses in everywoman : a new psychology of women]. Moscow, 2007, 272 p.
5. Jakobson R. O khudozhestvennom realizme [On Realism in Art]. In: *Raboty po poetike*. Moscow, 1987, pp. 387–393.
6. Evans M. *Simone de Beauvoir : Feminist Mandarin*. New York, 1985, 142 p.
7. Lilar S. *Le Malentendu du Deuxième Sexe*. Paris, 1969, 307 p.
8. Schwarzer A. *After The Second Sex : Conversations with Simone de Beauvoir*. New York, 1984, 120 p.
9. Zephir J.-J. *Le Néoféminisme de Simone de Beauvoir*. Paris, 1982, 420 p.

Suggested citation

Kryvoruchko S. Kontseptsiiia feministychnoï krytyky [Feminist Criticism Concepts]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2015, no. 91, pp. 209–219. (in Ukrainian).

Стаття прийнята до друку 20.10.2015 р.